

uitkomstenrekeningen zullen worden opgemaakt, alsmede welke bijlagen daarbij behooren te worden overgelegd, vast te stellen.

Een verbod, dat het publiceren van balansen en uitkomstenrekeningen van Landsbedrijven en -diensten, welke niet vanwege den Gouvernementsaccountantsdienst zijn mede-ondertekend, tegengaat.

Het vastleggen van de beteekenis van die handteekening

Een verplichtend stellen van het inwinnen van advies van den accountantsdienst bij de vaststelling van prijzen of tarieven, welke verband houden of behooren te houden met de zelfkosten.

De voorzitter zegt het bijzonder op prijs te stellen, dat de Heer *de Vries*, die momenteel met verlof in het moederland vertoeft zich bereid verklaard heeft een inleiding voor onze vereniging te houden. De groote opkomst bewijst ongetwijfeld, dat het gekozen onderwerp in breede kringen belangstelling ondervindt.

Spreker zegt den Heer *de Vries* hartelijk dank voor zijn belangwekkende rede en sluit hierna te ongeveer half zes de bijeenkomst.

BOEKBEOORDEELINGEN

Mr. Dr. J. H. van Zanten, Leerboek der statistische methoden. Alphen aan den Rijn 1927.

Het is een even opmerkelijk als gunstig verschijnsel, dat sedert den oorlog de waardeering voor statistischen arbeid overal belangrijk is gewijzigd. Ten volle wordt thans erkend, dat men om de maatschappelijke verschijnselen te kunnen beoordeelen, deze allereerst moet kennen en dat die kennis slechts kan worden verkregen door een methodische verzameling en doelbewuste bewerking van de ten dienste staande gegevens.

De gebeurtenissen van de laatste jaren hebben tot die erkenning krachtig bijgedragen. Bij het uitbreken van den oorlog, toen de overheid voor de taak gesteld was de productie naar billijken maatstaf te verdeelen en zich daarbij van den omvang van voortbrenging en verbruik rekenschap te geven had, bleek hoe zeer zij ware gediend geweest indien zij de beschikking zou hebben gehad over behoorlijke statistieken van productie en verbruik.

Nog ernstiger werd na den oorlog de behoefte aan statistisch materiaal gevoeld. Geweldige verschuivingen hadden in de economische en sociale structuur der verschillende landen plaats gevonden. Het beeld der welvaart was totaal gewijzigd. In de Vereenigde Staten had de oorlog tot een ongekenen bloei van het economisch leven geleid. De angst voor een onverwachten terugval der conjunctuur bracht de centrale organen ertoe haar verloop met argusogen gade te slaan ten einde een naderend gevaar tijdig te kunnen afwenden. Elders had de oorlog de economische welvaart ernstig aangetast en waren storingen op sociaal en economisch gebied ontstaan. Ook hier zag de overheid zich genoopt zich met de noodige quantitative gegevens te voorzien ten einde zich van de gewijzigden economischen toestand, met name van dien van productie en verdeling, op de hoogte te stellen. Te meer grond was daarvoor in die landen, waar men door den oorlog voor ongekende lasten was geplaatst en waar de vraag naar voren kwam of de productieresultaten wel tot betaling dier lasten in staat stelden.

Nog in een ander opzicht had de oorlog tot een erkenning van de beteekenis der statistiek geleid. De ontwrichting, door den oorlog ontstaan, heeft meer dan ooit de aandacht op de samenstelling van het economisch organisme gevestigd en daarbij het

befesf doen rijzen, dat vele verschijnselen op economisch gebied, waaronder die, waarvan de nadeelige werking vaststaat, mits tijdig erkend, door menschenlijken invloed en door politiek beleid kunnen worden beheerscht. Dit geldt vooral van het verschijnsel der z.g. conjunctuurgolving.

Nooit te voren heeft het verschijnsel der conjunctuur zoo zeer de aandacht getrokken en heeft men zich zoo krachtdadig met z.g. conjunctuurpolitiek bezig gehouden als in de laatste tien jaren. Of daarbij het conjunctuurvraagstuk theoretisch zijn oplossing heeft gevonden, blijve hier buiten beschouwing. Maar zeker is het, dat reeds een behoorlijke registratie van het conjunctuurverloop, d.w.z. een nauwkeurige publicatie van al die quantitative verschijnselen, die in hun onderling verband de conjunctuur vormen, ertoe kan leiden, dat de „gevaarlijke zône" tijdig wordt omzeild. Wat door de Federal Reserve Banks in Amerika — maar ook door de verschillende conjunctuurinstituten elders — op dit gebied is tot stand gebracht, is van een beteekenis, die niet hoog genoeg kan worden aangeslagen.

Ook in het bedrijfsleven wordt de statistiek meer en meer toegepast. Hoe grooter de onderneming, des te meer heeft zij behoefte aan statistische overzichten, die haar het verloop van de verschillende factoren doen kennen, van welke het uiteindelijke bedrijfsresultaat afhankelijk is. In het land der grootonderneming par excellence, Amerika, wordt op dit gebied een arbeid verricht, die ongetwijfeld op den duur ook elders navolging zal vinden.

* * *

Van de erkenning van de beteekenis, die de statistiek voor wetenschap en politiek bezit, getuigt ook de grootere plaats, die haar sedert enkele jaren in het onderwijs is ingeruimd. Zoowel aan de Nederlandse Handels-Hoogeschool te Rotterdam als aan de Universiteit van Amsterdam wordt thans de statistiek als zelfstandig leervak onderwezen. Voor zulk een onderwijs bestaat goede grond. Nagenoeg een ieder, die straks in de wetenschap of in de practijk van het economisch leven werkzaam zal zijn, heeft er met statistiek te maken. Enkelen zullen voor de taak gesteld zijn zelf statistischen arbeid te verrichten, maar voor nagenoeg allen zal een zoodanige kennis van het vak — want de statistiek is, zoo al niet een wetenschap, dan toch in elk geval een vak — noodig zijn, die hen in staat stelt in de verschillende statistische publicatiën den weg te vinden en haar beteekenis te begrijpen.

Die kennis bij te brengen is ook het doel, dat *Mr. Dr. J. H. van Zanten*, Directeur van het Bureau van Statistiek der gemeente Amsterdam en lector aan de Universiteit aldaar, zich bij het schrijven van zijn leerboek heeft gesteld. dat in den loop van het vorige jaar het licht heeft gezien. De schrijver heeft daarmede een goed werk verricht. Want het boek voorziet in een dringende behoefte. Wel hebben wij hier te lande het uitnemende werk van Prof. *Verrijn Stuart*, maar hoewel, naar het motto, voor de gasten en niet voor de koks bestemd, is het toch te uitgebreid om als leerboek voor de massa van studeerenden dienst te kunnen doen. Het werk van *Dr. Van Zanten* daarentegen is beknopt gehouden. Het geeft in minder dan driehonderd bladzijden een overzicht van de statistiek in het algemeen (deel 1) en van haar toepassing op bijzondere onderwerpen (deel 2). Vooral dit tweede deel lijkt ons bijzonder geslaagd. Toegevoegd met een groot aantal tabellen en grafieken, aan de practijk ontleend, geeft het een duidelijk beeld van de meest belangrijke statistieken betreffende verschillende onderwerpen, van de methode, volgens welke zij zijn samengesteld en van de moeilijkheden, welke die samenstelling meebrengt. Wie omtrent de statistiek van eenig bepaald onderwerp geïntereceerd

wil zijn, zal dit deel van het werk met vrucht kunnen raadplegen. Van het eerste deel van het leerboek zijn eveneens vooral de hoofdstukken II en III geslaagd, waarin achtereenvolgens de geschiedenis der statistiek wordt behandeld en een zeer duidelijk overzicht wordt gegeven van de belangrijkste instellingen op statistisch gebied en haar geschiedenis.

Te karig lijkt ons daarentegen de theorie der statistiek te zijn bedacht. Het is ongetwijfeld van groot belang, dat de studeerende met de praktijk der statistiek op de hoogte is maar van niet minder, zoo niet van nog grooter beteekenis is het, dat hij eenig inzicht in de theorie der statistiek verkregen heeft en de eischen kent, welke de statistische methode stelt. Het materiaal, dat de statisticus den man van de wetenschap of van de praktijk in handen geeft, kan dezen groote diensten bewijzen — mits het betrouwbaar is. Betrouwbaar is het materiaal echter alleen, als het op deugdelijke grondslagen is gebouwd. Die grondslagen moet de statisticus derhalve kennen. Dan alleen vermog hij een antwoord te geven op vragen als deze. „of de gedane waarnemingen voldoende zijn om er een gemiddelde uit te berekenen dat de quantitative beteekenis van eenig verschijnsel met genoegzame nauwkeurigheid weergeeft en dus conclusies wettig nopens zijn wederkeerigskans” (*Verrijn Stuart*), of op de vraag, hoe groot het gebied van waarneming behoort te zijn om in het gemiddelde een betrouwbaar beeld van het verschijnsel te mogen zien.

Meer uitvoerigheid ook van het hoofdstuk, dat over de publicatie der gegevens handelt, en dat een der belangrijkste gedeelten van de leer der statistiek vormt, ware wenschelijk geweest¹⁾. Thans is die behandeling wat al te summier waardoor misverstand niet altijd buiten gesloten is. Zoo vestigt de schrijver bij de bespreking van de verschillende soorten gemiddelden den indruk, dat het z.g. subjectief gemiddelde steeds „een valsch beeld van den toestand geeft” en dat zijn beteekenis veel geringer dan die van het objectief gemiddelde is. Inderdaad brengt het gebruik van het subjectief gemiddelde gevaren mede en kan het van een verschijnsel een onjuist beeld geven. „Een hoog inkomen van een kasteelbewoner op een dorp”, merkt de schrijver terecht op, „maakt het gemiddelde inkomen der bevolking van het dorp hooger dan dat van elken ingezetene behalve dien eenen, zoodat het een valsch beeld van den toestand geeft”. Vaak echter zal van een valsche voorstelling geen sprake zijn, b.v. als het maandelijksch gemiddelde van de prolongatierente wordt vastgesteld. De z.g. subjectief-gemiddelden worden zelfs veel talrijker dan de objectief gemiddelden gebruikt hoewel de uiteenzettingen in het leerboek het omgekeerde doen vermoeden²⁾.

Een bezwaar lijkt ons ook de systematiek, die de schrijver in deze materie heeft gevolgd. Hij behandelt de verhoudingscijfers onder de z.g. tabellen en rangschikt vervolgens de gemiddelden onder de verhoudingscijfers. Verhoudingscijfers worden echter ook onafhankelijk van tabellen gebruikt en behooren daarom ook los van deze te worden behandeld. Voorts lijkt het ons niet juist, de gemiddelden onder de verhoudingscijfers op te nemen en hen dus als een soort verhoudingscijfer te beschouwen. Niet elk gemiddelde is een verhoudingscijfer; ook in absolute cijfers kan een gemiddelde worden uitgedrukt. Gemiddelden en verhoudingscijfers worden naast en onafhankelijk van elkander gebruikt; beide dienen, ieder op hun wijze, om een samengesteld verschijnsel doelmatig te registreren.

¹⁾ Daarentegen kunnen de afbeeldingen van de z.g. Hollerith sortermachines gevoegelijk achterwege blijven daar zij zonder toelichting toch weinig nut hebben.

²⁾ Is de formule voor het geometrisch gemiddelde op blz. 59, niet verwarring stichtend, omdat de cijfers 1...2...3...n allicht den indruk vestigen exponenten te zijn en dan nog wel van een zelfde grootheid a?

De beperkte plaats, die de theorie in het werk gekregen heeft, is intusschen volkomen verklaarbaar. Zooals de schrijver in de voorrede mededeelt, is zijn werk ontstaan uit de behoefte, door hem gevoeld, om op zijn colleges voor de toepassingen der statistiek naar een handboek te kunnen verwijzen ten einde den beschikbaren tijd meer aan de bespreking van de algemeene leerstukken te kunnen wijden, die daardoor vanzelf in het leerboek beknopt gehouden is. Nu intusschen, blijkens ervaring, het verdienstelijke boek zijn lezers ook buiten den kring zal vinden van hen, die de colleges van Dr. *Van Zanten* volgen, mag worden verwacht dat de theorie der statistiek in een volgende uitgave van het werk de plaats zal krijgen, waarop zij aanspraak heeft.

H. FRIJDA

Verbandstagsvorträge des Verbandes Deutscher Bücherrevisoren, heft 19.

Wij ontvingen dit boekje, uitgaven *G. A. Gloeckner* te Leipzig en wijden daaraan gaarne een bespreking om die serie onder de aandacht van onze lezers te brengen.

De Verbandstag is voor Duitschland wat de Accountantsdag voor Nederland is. De grootste accountantsvereniging komt dan voor een talrijk publiek van autoriteiten en belangstellenden getuigenis afleggen van haar opvattingen en wenschen en noodigt verschillende sprekers uit om belangrijke onderwerpen in te leiden. De belangstelling van ambtelijke zijde van Rijk, landen en gemeenten is groot en ook vele half officiele lichamen zenden hun vertegenwoordigers. De Verbandstag, die een soort nationaal congres van beroepsgenooten is, culmineert op den dag dezer voordrachten, die ook belangstelling wekken in de naburige landen. Op den 19den Verbandstag waren vele omliggende landen vertegenwoordigd.

De Voorzitter van het Verband, de heer *Fr. Bünger* schilderde „Die Stellung und die Aufgaben des beëidigten Bücherrevisors” en gaf daarmee blijk, dat hij hooge wetenschappelijke en praktische eischen aan de beroepsgenooten stelt. Zijn beschouwingen hebben ook voor buitenlandsche beroepsgenooten groote waarde.

Oberbürgermeister *Dr. Otto Most* gaf een lezing over: Die Wandlungen der deutschen Volkswirtschaft seit 1924; *Dr. Max Lion* over „Abschreibungen vom Zeitwert (Vom Standpunkt der Betriebswissenschaft, des Handels- und Steuerrechts); Prof. *Dr. B. Penndorf* over: „Das Rechnungswesen im Rahmen der Verwaltungsreform”; en *Dr. W. Vosz* „Betrachtungen zur Bilanzreform”.

In „Abschreibungen vom Zeitwert” doet *Dr. Max Lion* een heftigen aanval op de theorieën door prof. *Schmidt* in zijn „Organische Bilanz” verkondigd.

De kennismaking van deze kritiek is ook voor Nederland van belang, waar de organische balanstheorie ook, althans in studieringen, de aandacht getrokken heeft. Jammer is, dat het debat, waaraan prof. *Schmidt* zelf deelgenomen heeft, niet ook gegeven is.

Wanneer het Verband er toe kon besluiten om de debatten aan de lezingen toe te voegen, zou ongetwijfeld deze uitgaaf nog in waarde stijgen.

De lezing van Prof. *Dr. Penndorff*, in ons land na het Congres van 1926 geen onbekende, geeft een beeld van wat in Duitschland na de reorganisatie in 1927 is bereikt, terwijl *Dr. Vosz*, de Syndikus van het Verband, uitvoerig zijn inzichten gaf over de eischen waaraan een goede balans moet voldoen. Speciaal gezien van het bedrijfswirtschaftliche standpunt.

Wij bevelen de bestudeering van deze lezingen aan onze roespgenooten en studeerenden ten zeerste aan, omdat hen daaruit zal blijken, hoe bij onze Deutsche bureu ernstig aan de oplossing van vele moeilijke vraagstukken wordt gewerkt.

G. H.

**REPERTORIUM VAN TIJDSCHRIFT-LITERATUUR OP
HET GEBIED VAN ACCOUNTANCY EN
BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE**

Met ingang van dit nummer wordt in dit maandblad opgenomen een repertorium op den inhoud van tijdschriften op het gebied van accountancy en bedrijfshuishoudkunde, welks samenstelling zal geschieden onder leiding van Prof. Dr. Ir. J. Goudriaan Jr. en Prof. Th. Limpert Jr.

De bedoeling hiervan is, het uitgebreide materiaal, dat de tijdschriften bevatten, in een voor raadpleging bruikbaren vorm vast te leggen.

Een repertorium van gelijken aard vindt men sinds eenige jaren in „Das betriebswirtschaftliche Schrifttum“, geredigeerd door den „Ausschuss für wirtschaftliche Verwaltung beim Reichskuratorium für Wirtschaftlichkeit“, bevattende een verwerking van vooral Deutsche, maar ook buitenlandse geschriften. Tot nu toe strekte het arbeidsveld van het „Schrifttum“ zich nog niet uit tot de Nederlandsche publicaties. Onderhandelingen zijn gaande over de opneming van het voor internationaal gebruik belangrijke deel van ons overzicht in het „Schrifttum“. Slagen deze, dan zal met den thans aangevangen arbeid ook in deze leemte op den duur worden voorzien.

Ons repertorium omvat zowel accountancy als bedrijfshuishoudkunde. Voor accountancy zullen wij naast de binnenlandse vakbladen ook de hier te lande meest gangbare buitenlandse bladen verwerken.

Teneinde het zoeken te vergemakkelijken wordt aan het repertorium een systematiek ten grondslag gelegd. De geheele stof is in rubrieken verdeeld, zoodat het voor den gebruiker mogelijk zal zijn, onmiddellijk datgene te vinden, waarnaar zijn belangstelling uitgaat.

Deze systematiek wijkt in belangrijke mate af van de Deutsche, wat hierin zijn verklaring vindt, dat het voor den Nederlandschen lezer doelmatiger is, indien de systematiek zooveel mogelijk is aangepast aan Nederlandsche opvattingen. Teneinde echter tevens de aansluiting aan het Deutsche repertorium te verzekeren, zullen naast de verwijzingen naar de Nederlandsche systematiek (welke links worden geplaatst) ook verwijzingen naar de Deutsche systematiek worden opgenomen.

Intusschen zij erop gewezen, dat het niet mogelijk is, in de systematiek voor een repertorium steeds de lijn te volgen, welke een wetenschappelijke indeeling zou voorschrijven. Om redenen van utiliteit is voor dit repertorium ook menigmaal van die lijn afgeweken, ter wille van de doelmatigheid voor den gebruiker, uit hoofde van een eenmaal bestaande terminologie, een gebruikelijke probleemstelling enz. Ook moest hier en daar rekening worden gehouden met de Deutsche systematiek, teneinde de mogelijkheid van aansluiting te behouden.

Medewerkers aan dit repertorium zullen zijn Mejuffrouw Dr. R. Philips en de Heer Drs. G. L. Groeneveld voor bedrijfseconomie en de Heeren J. P. de Haan en J. C. Spangenberg voor accountancy.

Wij laten hierachter volgen een overzicht van de indeeling der stof, welke in dit repertorium zal worden gevolgd.

SYSTEMATIEK

A. ACCOUNTANCY

- I. Algemeen
- II. Het accountantsberoep
 1. Algemeen
 2. Geschiedenis en ontwikkeling
 3. Opleiding, examen, scholing
 4. Organisatie en wettelijke regeling van het beroep
- III. Leer van de inrichting
 1. Algemeen
 2. Stelsels en methoden van boekhouding
 3. Techniek van boekhouding, administratieve en mechanische hulpmiddelen
 4. Interne controle
- IV. Leer van de controle
 1. Algemeen
 2. Taak en verantwoordelijkheid van den accountant als controleur
 3. Techniek van de algemeene controle en van bijzondere onderzoekingen
 4. Organisatie van den controle-arbeid

B. BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

- a. ALGEMEENE BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE
 - I. Algemeen
 - II. Bedrijfshuishoudkunde als wetenschap
 1. Algemeen
 2. Doelstelling, werkmethode, verhouding tot andere wetenschappen
 3. Geschiedenis
 4. Onderwijs
 - III. Waarnemingsmiddelen
 1. Algemeen
 2. Statistiek
 3. Koopmansboekhouding
 4. Kameralistiek
 - IV. Leer van den kostprijs en de prijsvorming
 1. Algemeen
 2. Waarde en kostprijs
 - 2a. Waarde en kostprijs, grondslagen en methoden der kostenverdeling
 - 2b. Kostprijsboekhouding, voor- en naealculation
 - 2c. Bedrijfsdrukte
 - 2d. Differentieele kosten
 - 2e. Waardebepaling voor de balans
 3. Rentekosten
 4. Arbeidskosten
 5. Kosten van grond- en hulpstoffen
 6. Kosten der duurzame productie-middelen, afschrijvingen
 7. Kosten van diensten, belastingen
 8. Ondernemerspremie, winst, goodwill
 9. Prijs, prijspolitiek, tarieven, prijsregeling, monopolie